

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

Expositio S. Thomae primae decretalis, Firmiter. in qua tam haereticorum,
quàm philosophorum errores quam plures reprobantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

res exira de baptismo & eius effectu, tamquam rem inter theologos dubiam reliquit. Concilium Viennense hoc loco partem affirmatiuam tamquam probabiliorem sequitur, videlicet, tam paruulis quam adultis in baptismo conferri informantem gratiam & virtutes, quod sanctus Thomas docuerat par. 2. quæst. 69. artic. 4. & 6. quem sequitur & explicat Dominicus Sotus lib. 4. sentent. dist. 6. q. 1. art. 3. & 4.

Cæterum in Concilio Tridentino sessione 6. titulo De iustificatione, Canone 11. de hoc ita scriptum est: Si quis dixerit homines iustificari vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur atque illis in hæreat, aut etiam gratiam, qua iustificamur, esse tantum fauorem Dei, anathema sit. hætenus concilium. Sed de his vide copiose sanctum Thomam & Sotum præ citatis locis, eundem Sotum lib. 2. de natura & gratia, cap. 17. & 18. & Bartholomæum Medinam, apud sanctum Thomam. 1. 2. q. 5. 1. ar. 4.

EXPOSITIO S. THOMÆ
Super duas primas Decretales.

PROOEMIUM.

ALVATOR, nos ter discipulos ad prædicandum mittens, tria eis iunxit. Primo quidem, ut docerent fidem. Secundo, ut credentes imbuerent sacramentis. Tertio, ut credentes sacramentis imbutos ad obseruandum diuina mandata inducerent. Dicitur enim Matth. 28. Euntes docete omnes gentes quantum ad primum; baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, quantum ad secundum; docentes eos seruari omnia, quæcumque mandauimus vobis, quantum ad tertium.

Inter quæ tria decenter fidei doctrina præmittitur. Est enim fides omnium bonorum spiritualium fundamentum: secundum illud Apostoli Heb. 11. Est autem fides substantia, id est fundamentum sperandarum rerum. Est enim fides per quam anima viuificatur per gratiam: secundum illud Apostoli Gal. 2. Quod autem nunc viuo in carne: in fide viuo filij Dei. Et Abachuc 2. Iustus ex fide sua viuuit. Ipsa est per quam anima à peccatis purgatur, Act. 17. Fide purificans corda eorum. Ipsa est per quam anima iustitia ornatur, Rom. 3. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi. Ipsa est per quam anima Deo desponsatur, Osee 2. Sponsabo te mihi in fide. Ipsa est per quam homines in Dei filios adoptantur. Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius. Ipsa est per quam acceditur ad Deum, Hebr. 11. Accedentem ad Deum oportet credere. Ipsa denique est, per quam homines æternæ vitæ brauium consequuntur: secundum illud Ioa. 6. Hæc est voluntas patris mei, qui misit me, ut omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.

Conuenienter ergo Christi Vicarius propositurus mandata, quibus Ecclesia per Apostolorum prædicationem fundata pacifice gubernatur, titulum De fide præmittit.

Sed considerandum est, quod cum multi sint articuli fidei, quorum quidam videntur pertinere ad diuinitatem: quidam vero ad humanam naturam quæ filius Dei in unitatem personæ assumpsit; alij vero ad diuinitatis effectum: fundamentum tamen totius fidei est ipsa prima veritas diuinitatis: cum omnia alia ea ratione contineantur sub fide, in quantum ad Deum aliquammodo reducuntur. Vnde Dominus discipulis dicit Ioan. 14. Creditis in Deum, & in me credite. Per quod datur intelligi, quod in Christum creditur in quantum est Deus: quasi fide principaliter de Deo existente.

Inter ea vero, quæ de Deo fide tenemus, hoc est singulare fidei Christianæ, ut Trinitatem personarum in unitate diuinæ essentia fateamur. Sub hac enim professione Christo per baptismum sumus consignati, ut patet per id quod supra inductum est. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Alia vero, quæ de Deo asserimus, nobis & alijs cõmunia esse inueniuntur. Pura quod Deus est vnus omnipotens: & si quæ alia de Deo fide tenentur, quæ etiam Iudæi, & Saraceni non disitentur. Vnde ad insinuandum proprium & singulare dogma fidei Christianæ, non prætitulauit fidei tractatum, de Deo, sed, De Trinitate.

Addit autem, Summa, quia diuina Trinitas artem quandam tenet inter plurimas Trinitates ab ea deriuatas.

Deriuatur enim ab illa Trinitate diuina quedam Trinitas in anima nostra: secundum quam ad imaginem Dei semus secundum memoriam, intelligentiam, & voluntatem.

Deriuatur & ab ipsa aliæ Trinitates in singulis creaturis: prout modum quandam, & speciem, & ordinem habent secundum quæ in eis diuinæ Trinitatis quasi quoddam vestigium inuenitur. Vt August. dicit in libro de Trinitate. ad discretionem igitur harum omnium trinitatum, quæ a diuina descendunt, dicitur, De summa Trinitate. Sed de hac Trinitate diuina diuersi hæretici diuersa errantes dixerunt.

Quorum Sabellius abstulit personarum distinctionem, dicens Patris, & Filij, & Spiritus sancti esse vnã essentiam, & vnã personam: sed eos solum differre nominibus.

Arius vero posuit triũ personarum esse diuersas substantias, si u dignitate & duratione differentes. Quæ omnia & consimilia fides condemnat catholica.

Quia igitur de summa Trinitate & alijs ad fidem pertinentibus, hic tradere intendit quod fides catholica tenet: ideo additur, Et fide Catholica.

Dicitur autem fides Ecclesie catholica, id est vniuersalis: ut Boetius dicit in libro de Trinitate; tum propter vniuersalium præcepta regularum; tum propterea, quia eius cultus per omnes pene mundi terminos emanauit: hæreticorum vero errores sub certis terrarum angulis includuntur.

† S. Thomas 2. 2. q. 1. ar. 1. & lib. 3. sent. dist. 24. art. 1. q. 1.

† De hoc late Magister & doctores lib. 1. sentent. dist. 3.

Lib. 6. & 10.

Habetur to. 17. Opus. 23. & 24.

† Vide concilium Tridentinum sessio. 6. de iustificatione. c. 8. vnde intelliges quomodo hæc de fide testimonia intelligi debeant.

PRIMAE DECRETALIS A

expositio.

In qua tam hereticorum, quam philo-
phorum errores complures
reprobantur.

QUIA de fide sanctae Trinitatis considerandum est, primo oportet scire, quod duplex est actus fidei scilicet corde credere, & ore profiteri, secundum illud Ro. 10. Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Vterque autem actus aliquid requirit ad sui perfectionem.

Nam interior actus fidei exigit firmitatem absque omni dubitatione, quae firmitas provenit ex infallibilitate divinae veritatis, cui fides innititur. Unde dicitur Jacob. 1. Postulet autem in fide nihil haesitans. Sed confessio fidei debet esse simplex, id est absque simulatione: secundum illud 1. ad Tim. 1. Finis praecipui est charitas de corde puro, & conscientia bona: & fide non ficta. Debet etiam esse simplex, id est absque erroris permixtione: secundum illud 1. Thess. 2. Exhortatio nostra non fuit de errore. Debet etiam esse absque variatione 2. ad Cor. 1. Sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo est, & non. Quantum ergo ad primum actum fidei dicit, Firmiter credimus. quantum ad secundum dicit, Et simpliciter confitemur.

Ultimo autem considerandum est, quod fidei Christianae articuli a quibusdam duodecim, & a quibusdam quatuordecim computantur.

Secundum illos, qui computant quatuordecim: septem articuli pertinent ad divinitatem: septem vero ad humanitatem.

Illi autem qui ad divinitatem pertinent, sic distinguuntur, ut unus sit articulus de divinae essentiae unitate, qui tangitur in symbolo, cum dicitur, Credo in unum Deum. Secundus est de persona Patris, qui tangitur cum dicitur, Patrem omnipotentem. Tertius est de persona Filii, qui tangitur cum dicitur, Et in Jesum Christum filium eius. Quartus est de persona Spiritus sancti, qui tangitur cum dicitur, Et in Spiritum sanctum. Quintus est de effectu, quo a Deo creamur in esse naturae, qui tangitur cum dicitur, Creatorem caeli & terrae. Sextus est de effectu Dei secundum quod revertimur in esse gratiae, qui tangitur cum dicitur, Sanctam ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, & remissionem peccatorum. Quia enim per gratiam Dei in unitate Ecclesiae congregamur, sacramenta communicamus, & remissionem peccatorum consequimur.

Septimus articulus est de effectu Dei, quo perficimur in esse gloriae, & quantum ad corpus, & quantum ad animam: & hic tangitur cum dicitur, Carnis resurrectionem, & vitam eternam.

Articuli vero septem ad incarnationem pertinentes, sic distinguuntur, ut primus sit de Christi conceptione, qui tangitur cum dicitur, Qui conceptus est de Spiritu sancto. Secundus autem est de eius Natiuitate, qui tangitur cum dicitur, Natus ex Maria virgine. Tertius est de eius passione, qui

† De hoc late idē B. Th. 2. 2. q. 1. ar. 8.

tangitur cum dicitur, Passus, mortuus, & sepultus. Quartus est de descensu ad inferos, Descendit ad inferos. Quintus est de resurrectione, Tertia die resurrexit a mortuis. Sextus de ascensione, Ascendit ad caelos. Septimus de adventu ad iudicium, In- de venturus est iudicare vivos & mortuos.

Alij vero ponentes duodecim articulos; ponunt unum articulum de tribus personis: & articulum de effectu gloriae dividunt in duos, ut scilicet alius articulus sit de resurrectione carnis, & alius de vita aeterna: Et sic articuli ad divinitatem pertinentes sunt sex. Item conceptionem & natiuitatem Christi sub uno articulo comprehendunt: & sic et articuli de humanitate sunt sex. Unde omnes sunt duodecim.

Primo ergo prosequitur articulum primum de essentiae unitate. Unde primo ponit unitatem diuinae essentiae. Unus solus est verus Deus secundum illud Joā. 17. Ut cognoscant te solum verum Deum, Leuitici 6. Audi Israel Dominus Deus tuus: Deus unus est. Per quod excluditur error & Gentilium potentium multos Deos. Deus autem verus, qui est essentialiter & naturaliter, Deus unus est. Dicuntur enim aliqui dii, non veri: sed per adoptionem, vel per participationem diuinitatis: sicut nuncupatione, secundum illud Psal. 81. Ego dixi, dii estis. Dicuntur etiam aliqui dii secundum opinionem errantium secundum illud Psal. 95. Omnes dii Gentium demonia.

Deinde ostendit excellentiam diuinae naturae, sive essentiae, & primo quantum ad hoc, quod non comprehenditur tempore. Quod significatur cum dicitur, Aeternus. Dicitur enim aeternus, quia caret principio & fine, & quia eius esse non variatur per praeteritum, & futurum. Nihil enim ei subtrahitur: nec aliquid ei de nouo venire potest. Unde dicit ad Moysen Exod. 3. Ego sum qui sum: quia scilicet eius esse non nouit praeteritum & futurum: sed semper praesentialiter esse habet. Et Apostolus dicit ad Rom. vlt. Nunc patet factum est per scripturas prophetarum secundum praecceptum aeterni Dei.

Secundo ostenditur, quod eius magnitudo excedit incomparabiliter omnium magnitudinem creaturarum cum dicitur; Immensus. Illud enim mensurari potest per aliquid aliud, quod si excedat in magnitudine, tamen excessus est secundum aliquam proportionem. Sicut binarius mensurat senarium, in quantum ter duo faciunt sex. Senarius autem excedit binarium, secundum proportionem aliquam, secundum quam binarius mensurat senarium, quia est triplum eius. Deus autem excedit magnitudine sua dignitatis omnem creaturam in infinitum: & ideo dicitur immensus, quia nulla est commensuratio, vel proportio alicuius creaturae ad ipsum: unde dicitur in psal. 47. Magnus Dominus & laudabilis nimis: & magnitudinis eius non est finis. Et Baruch. 3. dicitur, Magnus est, & non habens finem: excelsus, & immensus.

Tertio ostenditur, quod excedit omnem mutabilitatem, cum dicitur, Incommutabilis. quia scilicet nulla est apud ipsum variatio secundum illud Jac. 1. apud quem non est transmutatio, nec uicissitudinis obumbratio.

Quarto

† Hunc tenent de pluralitate Deorum cofurati: tullianus Apologus aduersus gentes, c. 18. & 12. & 14. Laetius 1. diuinae institutionis, & alij.

Deus autem cur dicitur

Deus immensus.

† De plenitudine eceph. 8. c. 5. & 24.

Deus inter mutabilis.

Deus omnipotens.

Quarto ostenditur, quod sua potestas transcendit omnia cum dicitur, Omnipotens, quia simpliciter omnia potest, unde ipse dicit Gen. 17. Ego Deus omnipotens. Et si quis obijciat id, quod Apostolus dicit 2. ad Tim. 2. Ille fidelis permanet, negare seipsum non potest, & ita non est omnipotens.

Dicendum, quod negare seipsum est deficere a se: non posse autem deficere, non est ex defectu potentia, sed ex potentia perfectione: sicut etiam apud homines, ex magna fortitudine est quod aliquis vinci non possit. In hoc ergo vere Deus omnipotens ostenditur: quod omnia potest facere, & in nullo potest deficere.

Deus incomprehensibilis.

Quinto ostenditur, quod excedit omnium rationem & intellectum cum dicitur, Incomprehensibilis. Illa enim comprehendere dicimus, quae perfecte cognoscimus quantum cognoscibilia sunt. Nulla autem creatura tantum potest Deum cognoscere, quantum cognoscibilis est: & propter hoc nulla creatura potest eum comprehendere, unde dicitur Job. 11. Forsitan vestigia Dei comprehendes: & usque ad perfectum omnipotentem reperies? quasi dicat, non. & Iere. 33. dicitur: Dominus exercituum nomen tibi, magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu.

Deus ineffabilis.

Sexto ostenditur, quod excedit omnem locutionem cum dicitur, Ineffabilis, quia scilicet nullus potest sufficienter effari laudem ipsius. Unde dicitur Eccl. 41. Exaltate illum quantum potestis. Maior enim est omni laude.

Deinde accedit ad articulum Trinitatis: ponens quidem primo nomina trium personarum, cum dicit, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Quae quidem exprimuntur Matth. 28. Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Sed circa haec tria nomina diversimode aliqui erraverunt.

† Vide nichilorum li. 4. c. 21. historis Eccl. & lib. 6. c. 16. & lib. 6. c. 17.

Sabellinus enim dixit, quod Pater, & Filius, & Spiritus sanctus solis nominibus distinguitur: dicens eundem in persona esse, qui quandoque dicitur pater, quandoque filius, quandoque Spiritus sanctus, propter rationes diversas. Et ad hoc excludendum, subditur, Tres quidem personae. Alia est enim persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti.

† De Arriopleneide nichilophorus li. 8. c. 5. 6. 7. 8. & 24.

Arrius vero posuit, quod Pater, & Filius, & Spiritus sanctus sicut sunt diversa nomina: ita sunt diversae substantiae. Et ad excludendum hoc subdit, Sed una substantia. Verum quia substantia secundum usum vocabuli aliter sumitur apud nos, & aliter apud Graecos, ne circa hoc posset fieri aliqua deceptio, subdit, Seu natura: apud Graecos enim hypostasos, id est substantia, accipitur sicut apud nos persona pro re aliqua subsistente, quam dicimus suppositum, vel rem naturae. Sicut hic homo est suppositum, vel res humanae naturae. Apud nos vero, secundum communem usum loquendi, substantia dicitur essentia vel natura rei, secundum quod humanitas dicitur natura hominis. Sic igitur datur intelligi, quod in divinitate tres sunt subsistentes, scilicet Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: sed una numero simpliciter natura est, in qua subsistunt: quod in rebus humanis contingere non potest. Petrus

enim & Paulus, & Ioannes, sunt quidem tres subsistentes in natura humana: sed natura humana, etsi sit una specie in istis tribus, non tamen est eadem numero: & ideo tres homines sunt, non unus homo. Quia vero in patre, & filio, & spiritu sancto est una numero divina natura, dicimus quod Pater, & Filius, & Spiritus sanctus sunt unus Deus, & non tres Dei.

Posset autem aliquis prave intelligere unam essentiam trium personarum, ita scilicet, quod una pars illius naturae esset in Patre, alia in Filio, alia in Spiritu sancto: sicut si diceremus unam aquam esse in tribus rivis defluentibus ab uno fonte, ita scilicet quod una pars aquae est in uno rivulo, alia in alio; terra in tertio. Si autem sic esset una natura trium personarum, sequeretur, quod divina natura esset composita ex pluribus partibus. Et ideo ad hoc excludendum subdit, Simplex omnino, id est nullam compositionem habens. Omne enim compositum posterius est his ex quibus componitur. Sic igitur aliquid esset prius Deo: quod est impossibile. Sed posset aliquis quaerere: si trium personarum est una simplex natura, unde ergo tres personae distinguuntur, & ideo ad hoc respondens subdit, Pater a nullo, filius a patre solo, ac Spiritus sanctus pariter ab utroque. Vbi considerandum est, quod quicquid in divinis absolute dicitur, commune est, & unum in tribus personis: sicut quod dicitur Deus bonus, sapiens, & omnia huiusmodi. Ibi enim solum inveniuntur distinctio, ubi aliquid inveniuntur pertinens ad relationem originis: quia scilicet pater a nullo est: & secundum hoc inaccessibilis dicitur. Filius autem dicitur filius: quia a patre est per generationem, secundum illud Psal. 2. Ego hodie genui te: & secundum hoc patri attribuitur paternitas: & filio filiatio. Spiritus autem sanctus ab utroque procedit: & secundum hoc spiritui sancto attribuitur processio: patri vero & filio communis spiratio: quia scilicet communiter spirant spiritum sanctum. Sic igitur quinque sunt notiones, secundum quas distinctiones personarum designantur in divinis, scilicet. Paternitas, quae est constitutiva patris, per quam ostenditur, quod genuit filium: Filiatio, per quam ostenditur, quod filius est a patre: & processio, per quam ostenditur, quod spiritus sanctus est a patre & filio: Inaccessibilitas, per quam dignoscitur, quod pater a nullo est: Communis spiratio, per quam ostenditur, quod pater & filius communiter spirant spiritum sanctum.

Sed rursus posset alieni occurrere falsa cogitatio, ut quia in rebus humanis filius a quodam principio temporis incipiat a patre generari: & generatio eius non semper durat, sed certo termino temporis finitur: sic etiam sit circa originem divinarum personarum, ut scilicet filius ab aliquo tempore inceperit a patre generari, & aliquo tempore eius generatio fuerit finita, & similiter de spiritu sancto: Ideo ad hoc excludendum subdit, Abique initio tempore, ac sine fine, pater generans, filius nascens, & spiritus sanctus procedens.

Cuius exemplum aliquantulum in creaturis inveniri potest, licet imperfectum. Videmus enim quod a sole radius procedit: & statim quando fuit sol, radius

H. ne...
un de...
ate De...
sicut...
llianu...
pologu...
lucif...
s, c. 11...
12. &...
a d'atim...
dionis...
fita. a...
alij.

eus ant...
ur dicit

eus iam...

eus inco...
utabilis

dius processit ab eo, nec vnquam desinet radius ab eo procedere quandiu sol erit. Sic enim filius procedit à patre, vt radius à sole. Vnde dicit Apostolus Hebr. 1. Qui cum sit splendor gloriæ. Spiritus autem sanctus ab utroque procedit sicut calor à sole & radio. Vnde dicitur in Psalm. 8. Nec est qui se abscondat à calore eius. Sed hoc exemplum deficit quantum ad hoc, quod sol non semper fuit: & ideo nec radius eius semper ab eo processit, quia vero Deus pater semper fuit, semper ab eo processit filius: & ab utroque spiritus sanctus.

Potest & aliud exemplum poni in anima humana, in qua verbum interius conceptum à memoria procedit: & ab utroque procedit amor. Et ita etiam à patre procedit filius, sicut verbum eius: & spiritus sanctus, sicut amor communis utriusque. Sed hoc exemplum deficit in duobus. Primo quidem, quia intellectus humanus non semper fuit. Secundo, quia non semper verbum in corde suo actualiter concipit. Sed intellectus diuinus semper fuit, & semper absque intermissione intelligit. Vnde semper in eo oritur verbum, quod est filius. & procedit amor qui est spiritus sanctus. Quia vero hæretici Ariani filium patri postponebant, & spiritum sanctum utrique: ideo hoc consequenter excludit. Est autem considerandum, quod Ariani postponebant filium patri. Primo quidem quantum ad essentiam, dicentes, quod essentia patris est dignior quam essentia filij: Et ad hoc excludendum, subdit. Consubstantialia. quia scilicet essentia patris & filij vna est: & in nullo differens. Secundo vero quantum ad magnitudinem, (non quod in Deo sit magnitudo molis sed magnitudo virtutis, quæ est perfectio bonitatis suæ) Dicebant enim patrem esse filio maiorem, etiam secundum diuinitatem. Et ad hoc excludendum subdit, Coæquales. Secundum humanitatem vero Dominus dicit. Ioan. 14. Pater maior me est. Tertio quantum ad potestatem dicentes filium non esse omnipotentem. Et ad hoc excludendum subditur, Et coomnipotentes. Quarto quantum ad durationem, quia dicebant filium non semper fuisse. Et ad hoc excludendum subdit, Coæterni. Quinto quantum ad operationem. Dicebant enim, quod pater operatur per filium sicut per instrumentum suum, vel sicut per ministrum. Sed ad hoc excludendum, subdit: Vnum vniuersorum principium. Non enim filius est aliud principium rerum, quasi inferiorius quam pater: sed ambo sunt vnum principium: & quod dictum est de filio, dictum est etiam de spiritu sancto.

Deinde accedit ad alium articulum, qui est de creatione rerum, vbi varias opiniones excludit.

¶ Nicephorus lib. 6. historiarum Ecclesiasticarum c. 31 & Eusebius lib. 7. ca. 25. Fuerunt enim aliqui hæretici, sicut Manichei, qui posuerunt duos creatores, vnum bonum, qui creauit creaturas inuisibiles, & spirituales; alium malum, quem dicunt creasse omnia hæc visibilia, & corporalia. Fides autem catholica consistit, omnia præter Deum tam visibilia quam inuisibilia à Deo esse creata. Vnde Paulus dicit Act. 17. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt; hic celi & terræ cum sit Dominus, & c. Et Heb. 11. Fidem credimus aptata esse secula verbo Dei, vt ex inuisi-

bilibus visibilia fierent. Vnde ad hunc errorem excludendum dicit, Creator omnium visibilium & inuisibilium, spiritualium & corporalium.

¶ Alius error fuit ponentium, Deum quidem esse primum principium productionis rerum: sed tamen non immediate omnia creasse, sed mediatis angelis mundum hunc esse creatum. Et hic fuit error Meandrianorum: & ad hunc errorem excludendum subdit, Qui sua omnipotentis uirtute; quia scilicet sola Dei uirtute omnes creaturæ sunt productæ. secundum illud Psalm. 31. Ideo celos tuos, opera digitorum tuorum.

¶ Alius fuit error Origenis, qui ponentis, quod Deus à principio creauit solas spirituales creaturas, & postea quibusdam earum peccantibus, creauit corpora, quasi quibusdam vinculis spirituales substantiæ alligarentur: ac si corporales creaturæ non fuerint, ex principali Dei intentione productæ, quia boni essent eas esse, sed solum ad puniendum peccatum spirituum creaturarum, cum tamen dicatur Gen. 1. Vidi Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Vnde ad hoc excludendum dicit, Simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spirituales & corporales, angelicam videlicet & mundanam.

¶ Alius error fuit Aristotelis, qui ponentis quidem omnia à Deo producta esse, sed ab æterno: & nullum fuisse principium temporis. Cum tamen scriptum sit Gen. 1. In principio creauit Deus celum & terram. & ad hoc excludendum addit, Ab initio temporis.

¶ Alius error fuit Anaxagoræ, qui posuit quidem mundum à Deo factum ex aliquo principio temporis: sed tamen materiam mundi ab æterno præexistisse, & non esse eam factam à Deo, cum tamen Apostolus dicat Rom. 4. Qui uiuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt tamquam ea quæ sunt. Et ad hoc excludendum addit, De nihilo.

Fuit autem alius error Tertulliani, qui ponentis animam hominis corpoream esse, cum tamen Apostolus dicat 1. ad Thessal. 5. Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia; vt integer spiritus vester, & anima & corpus sine querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur. Vbi manifeste à corpore animam & spiritum distinguit. Et ad hoc excludendum subdit, Ac deinde, scilicet condidit Deus humanam, scilicet naturam, quasi communem, scilicet, ex spiritu & corpore institutam. Componitur enim homo ex spirituali natura & corporali.

¶ Secundum autem prædictum Manicheorum errorem ponentium duo principia, vnum bonum, & vnum malum; non solum attendebatur distinctio quantum ad creationem creaturarum visibilium & inuisibilium, vt scilicet inuisibilia sint à bono Deo, visibilia à malo; sed etiam quantum ad ipsa inuisibilia. Ponent enim primum principium esse inuisibile, & ab eo quasdam inuisibiles creaturas esse productas: quas dicebant esse naturaliter malas: & sic in ipsi angelis erant quidem naturaliter boni ad boni Dei creationem pertinentes, qui peccare non poterant: quidam naturaliter malis quos demones vocamus, qui non poterant non peccare: contra id quod dicitur

† Nicephorus lib. 1.

† B. Hieronymus episcopus 65. incipit schedula reolus lib. de virtutibus & hęc rerum ca.

† De tribus Aristotelis & philosophorum agnoscitur fra p. 14.

† Nicephorus lib. 1. de fidei articulis.

† Vincentius Lirinensis in notis hæreticis & Nicephorus lib. 1.

† Ideo mas tra g. cap. 5. §. 1. a. & 6.

dicitur Iob. 4. Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles: & in angelis suis reperit prauitatem. Similiter & circa animas hominum errabant dicentes, quasdam esse bonae creationis, quae naturaliter bonum faciunt; quasdam autem mala creationis, quae naturaliter faciunt malum, contra id quod dicitur Eccl. 7. Deus fecit hominem rectum, & ipse immiscuit se infinitis questionibus: & ideo ad hoc excludendum dicit: Diabolus enim, scilicet principaliter, & alij demones à Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali, scilicet per liberum voluntatis arbitrium: Homo vero diaboli suggestionem peccauit, id est non naturaliter, sed propria voluntate.

Deinde accedit ad articulum Incarnationis: & quia Euangelium Christi, sicut dicit Apostolus Rom. 1. Deus ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis: ideo praemittit de praua uisione prophetarum.

Circa quam errauerunt multi. Nam Manichaei & alij haeretici, uetus testamentum dixerunt non a bono Deo, qui est pater Christi: sed à malo Deo esse traditum, & per consequens doctrinam ueteris testamenti semper fuisse mortiferam. Quod manifestè falsum ostenditur per hoc quod Dominus dicit Ioan. 2. Loquens de templo Iudaeorum: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Ubi manifeste patrem suum dicit Deum ueteris testamenti, qui in templo Iudaeorum colebatur.

Arriani uero dixerunt in ueteri testamento diuersis uisionibus filium apparuisse: non autem patrem, quod manifestè falsum ostenditur ex hoc, quod Abrahæ in figuram trinitatis tres uiri apparuerunt, ut legitur Gen. 18.

Cataphryges & etiam posuerunt prophetas ueteris testamenti quasi arreptitios esse locutos, non intelligentes quae loquebantur, contra id quod dicitur Danielis 10. Intelligentia opus est in uisione.

Ad hos igitur errores excludendos dicit, quod Haec sancta Trinitas, de qua dictum est, quae scilicet est, secundum communem essentiam indiuidua, & secundum proprietates personales discreta per Moysen & sanctos prophetas, aliosque famulos suos, ubi uidetur distinguere uetus testamentum, scilicet in legem, quae per Moysen data est, & prophetas, sicut fuit Isaias, Ieremias, & c. & in eos qui agiographa conscripserunt, sicut fuit Salomon, Iob, & alij huiusmodi, quos famulos Dei hic nominat. Secundum quam distinctionem Dominus dicit Lucae ult. Oportet impleri omnia quae scripta sunt in lege, & in Prophetis, & in Psalmis de me.

Iuxta ordinatissimam dispositionem temporum, quod ponitur ad excludendum errorem & Gen. titulum, qui irridebat fidem Christianam ex hoc quod post multa tempora quasi subito, Deo in mentem uenerit legem Euangelij hominibus dare; non autem fuit subitum, sed conuenienti ordinatione dispositum, ut prius humano generi per legem & prophetas fieret pronuntiatio de Christo tanquam hominibus tunc paruulis, & minus eruditis, secundum illud Gala. 3. Lex paedagogus noster fuit in Christo,

A & hoc est quod dicit, quod iuxta ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem, non mortiferam, ut Manichaei dicebant.

His igitur praemissis, accedit ad ipsum Incarnationis mysterium explicandum, in quo etiam diuersos errores excludit.

Ubi primo sciendum est, quod Sabelliani, confundentes diuinas personas, concedebant patrem esse incarnatum: quia dicebant, eundem in persona esse patrem & filium. E contrario autem Arriani diuidentes substantiam diuinitatis ex hoc quod filius est incarnatus, & non pater, uolebant concludere aliam esse essentiam patris, & aliam filij, & aliam operationem utriusque. Fides autem catholica media uia inter utramque incedens propter distinctionem personarum, dicit filium solum esse incarnatum, est enim facta incarnatio per unionem in persona, non in natura, ut infra dicitur, propter unitatem autem naturae & operationis in tribus personis dicit Trinitatem totam operatam fuisse incarnationem: & hoc est quod dicit, Et tandem unigenitus Dei filius Iesus Christus à tota Trinitate comunitur incarnatus.

Fuit etiam error Eluidij, qui posuit Mariam quidem concepisse uirginem, & peperisse: sed post partum non semper uirginem permanuisse: sed ex Ioseph postmodum alios filios genuisse. Et ad hoc excludendum; dicit, Ex Maria semper uirgine. Alij uero scilicet Ebionitae & grauius errauerunt, dicentes Christum ex Ioseph semine esse conceptum. Et ad hoc excludendum subditur, Spiritus sancti cooperatione conceptus. Fuerunt autem alij, scilicet Manichaei, qui dixerunt, Christum non ueram carnem accepisse: sed phantasticam, contra id quod Dominus discipulis post resurrectionem existimantibus, eum phantasma esse, dixit Lucae ult. Spiritus carnem & ossa non habet sicut me uidetis habere. Ad hoc excludendum dicit, Verus homo factus.

Arriani uero dixerunt, quod filius Dei assumpsit solum carnem sine anima: & quod uerbu fuit carni loco anima.

Sed postea Appollinarista & dixerunt eum habere animam sensitiuam tantum, contra id quod dicitur Matthaei 26. Tristis est anima mea usque ad mortem. & Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam: & ideo ad hoc excludendum dicit, Ex anima rationali.

Alij uero, scilicet sequaces Valentini, & posuerunt corpus Christi non esse assumptum de uirgine: sed de caelo allatum, contra id quod dicitur ad Gal. 4. Factum ex muliere. Ad Rom. 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Et ad hoc excludendum dicit, Et humana carne compositus.

Circa autem ipsam unionem contrarie errauerunt Nestorius & Eutyches. Quorum Nestorius posuit unionem esse factam solum secundum inhabitationem gratiae: sicut etiam in alijs sanctis Deus dicitur esse per inhabitatam gratiam, ut sic Dei & hominis sit alia & alia persona, contra id quod dicitur Ioan. 1. Verbu caro factum est, id est filius Dei factus

† Prateolus lib. 5. cap. 8. de sectis haereticorum.

† Nicephorus lib. 3. ca. 13. historiae Eccle.

† Historia Ecclesiastica Tripatrica lib. 5. ca. 44.

† Prateolus lib. 19. de sectis haereticorum, ca. 4.

† Nicephorus lib. 14. c. 31.

† Nicetas lib. 1. ca. 1. B. Hieronimus episcopus lib. 6. 5. iniqui sceleris reolus de uita etis hieum ca. 1.

† De emous Anis & de philofolium agri mercuri a tra p. 1. 44

† Nicephorus lib. 4. ca. 21. Prateolus lib. 3. c. 10. de sectis haereticorum.

† Idem Thomae masli. 4. contra gentiles cap. 53. 54. & 55. & 3. part. q. 1. artic. 5. & 6.

factus est homo: quod non potest dici de alijs, quos per gratiam inhabitat. Euryches vero posuit, quod facta est unio Dei & hominis in vnam naturam: ita scilicet, quod Christum asserbat esse ex duabus naturis, non autem in duabus: quia scilicet intendebat quod ante incarnationem erant due nature, Dei & hominis, sed post incarnationem facta est vna natura: vnde ad vtrumque excludendum dicit, Vna in duabus naturis persona. vnam vitam manifestius demonstravit.

† Præceolus de lectis hæreticorum, lib. 7. c. 1.

Fuerunt enim quidem Eurychis sectatores, scilicet † Theodorus & Gaius qui ponentes vnam naturam in Christo quasi ex diuinitate & humanitate confectam, diuersimode errauerunt. Nam Theodorus posuit illam naturam esse corruptibilem & passibilem: Gaius autem incorruptibilem & impassibilem: & ad hos errores excludendos dicit, Qui cum secundum diuinitatem sit immortalis & impassibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est mortalis & passibilis.

Deinde accedit ad articulum passionis dicens, Qui etiã pro salute humani generis in ligno crucis passus & mortuus.

Post quem ponit articulum de descensu ad inferos dicens, Descendit ad inferos.

Postea vero ponit articulum de resurrectione Christi dicens, Resurrexit à mortuis.

Ac deinde ponit articulum de ascensione dicens, Et ascendit in cælum.

Sed notandum est, quod horum articulorum veritatem prædictus Arrij & Appollinaris error salua re non potest. Si enim Christus animam nõ habuit, sed verbum fuit carni loco animæ, & in morte separatum fuit à carne: consequens est, quod illud quod carni conuenit, de filio Dei dici non possit, vnde non potest dici, quod filius Dei iacuit in sepulchro, vel quod à mortuis resurrexit. Similiter etiam dici non poterit, quod ad inferos descendit: quia diuinitati secundum seipsam cum sit omnino immobilis, ascendere vel descendere conuenire non potest. Et ideo ad excludendum prædictum errorem, prædictorum articulorum veritatem explicat subdens, Sed descendit in anima, & resurrexit in carne, ascenditque pariter in vtroque. in morte enim Christi anima est separata à carne, sed diuinitas indiuisibiliter vtrique, scilicet animæ & carni mansit vnita. Vnde cum anima Christi descenderit ad inferos, dicitur filius Dei descendisse secundum animam sibi vnitam. Similiter etiam cum caro Christi, quæ in morte quodammodo ceciderat, resurrexit ad vitam, dicitur filius Dei, qui secundum diuinam naturam mori non poterat, secundum carnem resurrexisse, per hoc quod caro iterato animam resumpsit: & sic secundum vtrumque, idest secundum animam & corpus ascendit in cælum.

Deinde ponit articulum de aduentu ad iudicium dicens, Venturus in fine sæculi iudicaturus viuos & mortuos.

Dicit autem viuos eos, qui reperientur viui in aduentu iudicis, mortuos autem eos qui ante fuerunt præmortui. Quod non est sic intelligendum quasi aliqui sint futuri, qui non moriantur: sed quia

A in ipso aduentu iudicis morientur, & statim resurgent. Vel viuos & mortuos intelligere spiritualiter possumus, idest iustos & peccatores. Et quia aliqui fuerint ponentes, quod in finali iudicio aliqui saluabuntur non proprijs meritis, sed precibus aliquorum Sanctorum donati; ideo ad hoc excludendum subdit, Et redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis quam electis.

Deinde ponit articulum resurrectionis generalis, quæ pertinet ad effectum gloriæ dicens, Qui ornes, tam reprobi quam electi, cum suis proprijs resurgent ex corporibus, quæ nunc gestant. Quod ponitur ad excludendum quorundam hæreticorum errorem, qui dicunt, quod resurgentes non habebunt eadem corpora, quæ nunc per mortem deponunt; sed quedam corpora de cælis allata. Quod est contra illud Apostoli 1. ad Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem.

Consequenter autem assignat causam resurrectionis corporum, cum dicit, Ut recipiant secundum opera sua, siue bona fuerint, siue mala. Quia enim homo aut bene aut male operatus est in anima simul & corpore, iustum est vt in vtroque damnetur aut præmieretur.

Et quia Origenes posuit, quod poena damnatorum non erit perpetua, similiter nec gloria beatorum: ideo ad hoc excludendum dicit, Illi cum diabolo poenam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam. Sicut enim inuidia diaboli mors intravit in orbem terrarum, vt dicitur Sap. 2. ita per gratiam Christi repa amur ad vitam, secundum illud Ioan. 10. Ego veni vt vitam habeant: & abundantius habeant.

Deinde accedit ad articulum, qui est de effectu gratiæ. Et primo tangit effectum gratiæ quantum ad Ecclesiæ vnitatem, cum dicit, Vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus saluatur omnino. Vnit as autem Ecclesiæ est præcipue propter fidei vnitatem. Nam Ecclesia nihil est aliud quam aggregatio fidelium: & quia sine fide impossibile est placere Deo: ideo extra Ecclesiam nulli patet locus salutis. Salus autem fidelium consummatur per Ecclesiæ sacramenta, in quibus virtus passionis Christi operatur. Et ideo consequenter exponit: quid fides catholica sentiat circa Ecclesiæ sacramenta.

Et primo circa Eucharistiam cum dicit: In qua scilicet Ecclesia, ipse idem Christus est sacerdos & sacrificium: quia scilicet ipse obtulit seipsum in ara crucis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis, vt dicitur ad Eph. 5. In cuius sacrificij commemoratione quotidie in Ecclesia offertur sacrificij sub specie panis & vini.

E Circa quod sacrificium tria determinat: primo quidem veritatem rei sub sacramento contentæ, cū dicit, Cuius corpus & sanguis in sacramento altaris, sub speciebus panis & vini veraciter continentur. Dicit autem, veraciter, ad excludendum errorem quorundam, qui dixerunt quod in hoc sacramento non est corpus Christi secundum rei veritatem: sed solum secundum figuram, siue sicut in signo: dicit autem, Sub speciebus panis & vini, ad exclu-

† Vide eorum Titulum Tertium sanctissimum Eucharistiæ sacramentum c. 1. & 4. non 1. &

excludendū errorem quorundam, qui dixerunt, quod in sacramento altaris simul continerentur substantia panis, & substantia corporis Christi, quod est contra verbum Domini dicens: Hoc est corpus meū. Esset enim secundum hoc dicendum magis: Hic est corpus meum. Vt ergo ostendat, quod in hoc sacramento nō remanet substantia panis & vini, sed solum species id est accidentia sine subiecto: dicit, Sub speciebus panis & vini.

Secūdo ostēdit, quomodo corpus Christi incipiat esse sub sacramento, scilicet per hoc quod substantia panis conuertitur miraculose in substantiā corporis Christi, & substantia vini in substantiā sanguinis: & hoc est quod dicit, Trās substantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestatem diuina ad mysterium perficiendū vnitatis, id est ad celebrandum hoc sacramentum, quod est signum Ecclesiasticę vnitatis. Accipiamus igitur ipsi de suo, quod ipse accepit de nostro. In hoc enim sacramento accipimus de corpore & sanguine Christi, quę filius Dei accepit de nostra natura.

Tertio determinat ministrum huius sacramenti, in quo etiam tangit ordinis sacramentum. Et hoc est quod dicit, Et hoc vtique sacramentum nemo potest cōficere nisi rite fuerit Sacerdos ordinatus.

Quod est contra heresim Pauperum Lugdunensium, qui dicunt quemlibet hominem istud sacramentum posse cōficere. Adit autem; Secundum clauas Ecclesię, quas ipse concessit Apostolis, & eorum successoribus Iesus Christus. Quod dupliciter potest intelligi, vel quia sacerdos rite ordinatus clauas Ecclesię suscepit: vel quia secundum potestatem clauum sacerdotalis ordo confertur. Sunt autem clauas Ecclesię auctoritates discernendi, & potestas indicandi.

Deinde accedit ad sacramentum baptismi: circa quod primo tangit formam cum dicit, Sacramentum vero baptismi, quod ad inuocationem indiuiduę Trinitatis, videlicet, Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Hęc est enim forma baptismi: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vt traditur Matth. vii. Secundo ponitur materia cum dicitur, Consecratum in aqua. Non enim in alio liquore potest hoc sacramentū p̄fici, nisi in vera aqua.

Tertio ostenditur quibus sit conferendum hoc sacramentum, cum dicit, Tam paruulis, quam adultis. Quod ponitur ad excludendum errorem Pelagianorum; qui dicebant paruulos non habere peccatū originale, propter quod oporteat eos abluī per baptismum. Quarto tangit ministrum huius sacramenti, cū dicit, In forma Ecclesię a quocunq; rite collatū proficit ad salutem. Quod est contra errorem Donatistarū, qui baptizatos ab hereticis dicebant non suscipere verum baptismum, sed esse rebaptizandos. Fides autem catholica recognoscit esse verū baptismum a quocunq; fuerit collatum in forma Ecclesię supradicta.

Deinde accedit ad sacramentum penitentię, dicens: Si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram penitentiam semper potest reparari. Quod ponitur

A ad excludendum errorem Nonatianorum, qui dicebant quod peccantes post baptismum non possunt reparari per penitentiam. Deinde accedit ad sacramentum matrimonij, dicens, Non solum autem virgines & continentes: verum etiam coniugati per fidem rectam & operationem bonam placentes Deo ad eternam merentur beatitudinem peruenire. Quod ponitur ad excludendum errorem Tatianorum & Manichæorum, qui nuptias dāna bant.

De alijs autem sacramentis mentionem nō facit: quia circa ea non fuit specialiter erratum.

† Beatus Cyprianus lib. 2. epistolarum epistola 8.

† Eusebius lib. 4. c. 27. historia cec.

B EIVSDEM SANCTI THOMAE. Expositio super secundam Decretalem.

D Amnamus ergo & reprobamus,] Exposita forma catholice fidei in precedentibus, in hac decretali damnatur error Ioachim & reprobare volentis doctrinam magistri Petri Lombardi circa vnitatem diuine essentia, & Trinitatem personarum. Et vt vtriusque intentio plenius videatur, accipiendum est, id quod in precedenti est dictum: quod scilicet sancta Trinitas, secundum communē essentiam est indiuidua, & secundum proprietates personales discreta: vt enim supra expositum est, persona patris non distinguitur a persona filij nisi paternitate, & filius distinguitur a patre filiatione: in quantum scilicet pater genuit filium, & filius genitus est a patre, & similiter spiritus sanctus distinguitur a patre & filio, in quantum procedit ab vtroque.

† Vide commentarium primum primę partis Doctorum.

Persona igitur in diuinis distinguitur, in quātu persona generat, vel generatur, vel procedit. Si ergo essentia diuina generat, vel procedit, consequens est, quod distinguatur in tribus personis: & quod sicut est alia persona patris, alia filij, alia spiritus sancti: ita etiam sit eorum alia & alia substantia, vel essentia. Quod in Arrio damnauit Nicæna synodus, asserens filium hominifilio patri, id est coessentialē & consubstantialē. Quod magister Petrus sequens docuit, quod vna est essentia, vel substantia communis patri, & filij & spiritus sancti, quæ nec generat nec generatur, nec procedit: vt sit penitus indistincta, vt patet in quinta distinctione primi sententiarum eius. Ioachim autem Abbas Florēsis monasterij, non bene capiens verba magistri pre dicti, vt pote in subtilibus fidei dogmatibus rudis, pre dictam magistri Petri doctrinam hereticam reputauit: imponens ei, quod quaternitatem induceret in diuinis ponens tres personas, & communem essentiam: quā credebat sic poni a Magistro Petro, quasi aliquid distinctum a tribus personis: vt sic possit dici quasi quartū. Credebat enim quod ex hoc ipso, quod dicitur, essentia diuina nec est generans, nec genita nec procedēs, distinguatur a patre qui generat: & filio qui generatur: & a spiritu sancto qui procedit. Et ideo ipse Ioachim, prestatum, & in diuinis nō est aliqua res vna, quæ sit pater, & filius, & spiritus sanctus: siue illa res vna dicatur substantia, siue essentia,

E

† Hymericus infr. par. 2. q. 14. & Guido Carmelita in summa de hęc Ecclesię, quas ipse concessit Apostolis, & eorum successoribus Iesus Christus. Quod dupliciter potest intelligi, vel quia sacerdos rite ordinatus clauas Ecclesię suscepit: vel quia secundum potestatem clauum sacerdotalis ordo confertur. Sunt autem clauas Ecclesię auctoritates discernendi, & potestas indicandi.

† Augustinus in lib. de hereticis. c. 83

† Præcelsus li. 4. de sectis hereticorum c. 14.

† Vide commentarium in summa de hęc Ecclesię, quas ipse concessit Apostolis, & eorum successoribus Iesus Christus. Quod dupliciter potest intelligi, vel quia sacerdos rite ordinatus clauas Ecclesię suscepit: vel quia secundum potestatem clauum sacerdotalis ordo confertur. Sunt autem clauas Ecclesię auctoritates discernendi, & potestas indicandi.